

Yttrande över kärnbränsleförvarsansökan juni 2020 Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar (Oss)

*Till
Miljödepartementet,
103 33 Stockholm*

m.registrator@regeringskansliet.se

Yttrande i ärendena med diarienummer M2018/00217/Me och M2018/00221/Ke – regeringens prövning av kärnbränsleförvarsansökan enligt miljöbalken och kärntekniklagen.

Många är tillfällena då representanter från forskarvärlden såväl som civilsamhället och miljörörelsen framfört att ansökan från SKB AB att få bygga ett förvar för använt kärnbränsle i Forsmark innehåller både en olämplig metod – och en otillbörlig lokalisering.

Detta yttrande från Opinionsgruppen för säker slutförvaring i Östhammar, Oss, är ett svar på den remiss som gick ut från Miljödepartementet den 1 april 2020, och tar även det avstamp i dessa påståenden.

Föreningen Oss bildades 1996 i Östhammars kommun med utgångspunkten att det finns kärnavfall som kräver säkert omhändertagande. Föreningen har sedan starten deltagit i samråd, representerat och varit remissinstans i den svenska kärnavfallsprocessen. Oss har även varit drivande i bildandet av MKG – Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning.

Oss granskar kärnavfallsprojekten utifrån ett lokalt lekmannaperspektiv. Frågor vi arbetar med är: Är metoden helt säker? Är platsen den bästa? Vilket ansvar kan komma?

Vad gäller metodvalet i industrins kärnbränsleförvarsansökan frågar föreningen: Är ett geologiskt förvar under havet med (fördröjd) utspädning av radioaktiva ämnen till Östersjön ett acceptabelt sätt att hantera avfall på?

Även om denna fördröjningsprincip tystats ner allt eftersom det av samhället blivit alltmer orimligt att belasta naturens egna kretslopp med avfall från mänskliga aktiviteter så kvarstår frågan om hur mycket radioaktivt material som läcker ut från förvaret – och när.

Och även om denna inbyggda fördröjningsprincip i metodvalet fortfarande är påtaglig har industrin heller inte kunnat motvisa att den oberoende forskning som påtalar att valet av koppar som barriärmaterial sannolikt är direkt olämplig då förvarsmiljön påbjuder stor risk för korrosion.

Ur ett lekmannaperspektiv är det svårt, om inte omöjligt, att säga vem som har rätt – industriforskningen eller den oberoende – men det är tämligen enkelt att bli oroad över vilka konsekvenser som kan uppstå om det är den senare som skulle visa sig vara sann.

”För betraktaren vore det ofattbart om myndigheter och allmän opinion skulle komma att acceptera SKB:s koncept”, skrev Roland Pusch, professor emeritus, i en debattartikel i Ny teknik år 2013 med titeln ”Fel plats – fel koncept”.

Roland Pusch är geolog och bekymrad över hur berget håller ihop – och hur SKB bemöter hans kritik, och hur bolaget för fram lösningar för att komma runt problemen med det sprickbenägna berget.

Andra geologer lyfter andra problem med platsen, inte minst att det tänkta förvaret i Forsmark skulle hamna i en skjuvzon med betydande platttektoniska rörelser. SKB AB hävdar istället att dessa rörelser kan vara positiva då förvaret på något vis blir ”frikopplat” från omgivningen.

Återigen står forskning mot forskning. Den vetenskap som både vägleder politiska beslut och den allmänna opinionens acceptans för dessa är tvetydig.

Det är således oroande och beklagligt att vetenskapen om förvarets grundläggande funktioner fortfarande debatteras djupgående och att inte större ansträngningar lagts på att lösa frågan om till exempel kapselintegriteten.

Vad gäller det sistnämnda har det saknats ett uppriktigt intresse av att belysa frågan från industrin samtidigt som granskande myndigheter visat oförmåga att använda processen för att reda ut dessa frågetecken.

Utifrån vår förenings perspektiv är det inte rimligt att ge klartecken till ett förvar som vi inte vet kommer att fungera. Och går det inte att säga ja och det samtidigt måste tas ett beslut finns rimligen bara den motsatta ståndpunkten kvar att inta.

Hur har vi hamnat i en situation där en ansökan för att få bygga ett förvar för använt kärnbränsle under årtal hanterats av myndigheter och ändå hamnar hos regeringen med så oviss vetenskap?

Utfallet av den svenska slutförvarsprocessen har varit låst. Platsvalet utgår från industriella fördelar och acceptans, inte den miljömässigt bästa platsen. Ansökan innehåller heller inte en tillräcklig redovisning av alternativ metod och plats.

Hade en sådan genomförts på allvar, där till exempel förvarsmetoden "djupa borrhål" utretts ytterligare, hade den aktuella ansökans brister blivit mycket svårare att bortse ifrån och gå vidare med.

Om lokalisering och lokal acceptans

Att välja en plats för förvaring av kärnavfall som både uppfyller de extrema kraven på geologiska förutsättningar och har en civil acceptans är en svår uppgift.

Detta har också den svenska slutförvarsprocessen visat då SKB AB trots allt började lokaliseringsprocessen med försöket att hitta "det bästa berget". När inslagen väg visade sig vara följt av lokala protester bytte bolaget taktik och tittade till slut endast på två alternativ i de förhållandevis små kärnkraftskommunerna Östhammar och Oskarshamn, där en relativt stor andel människor är ekonomiskt beroende av kärnkraften.

Denna taktik har, tillsammans med massiva informations- och opinionsinsatser, visat sig vara framgångsrik vad gäller lokal acceptans - om industrins egna mätningar på vad folk anser om förvarsplanerna stämmer.

Att som förening med i jämförelse mycket små medel försöka bringa någon slags balans i informationen kring kärnavfallsplanerna lokalt har varit en tuff, eller kanske snarare omöjlig, uppgift.

Ett stort lobbyarbete mot Östhammars kommunorganisation har dessutom lett till att kärnkraftsindustrin stärkt kommunens ekonomiska position på en rad områden samtidigt som kommunen valt att inte aktivt försöka balansera upp den skevhet i informationsläget som finns lokalt i Östhammar, med undantag för mindre insatser som stöd till underskriven förening.

Att ett beslut tas på regeringsnivå utan hänsyn till andra faktorer än om detta verkligen är ett förståndigt projekt med hänsyn till kunskapsläget om den långsiktiga säkerheten är därför av yttersta vikt. Och när regeringen funderar på detta vore det också en bra idé att se över hela den svenska modellen för förvaring av kärnavfall - med syfte att gynna transparenta, vetenskapliga och demokratiska processer snarare än för allmänheten förhållandevis stängda och låsta industridrivna projekt.

Först då finns förutsättningar att nå grundläggande krav såsom säker metod och plats, samt lokal acceptans.

Östhammar den 16 juni 2020

Joachim Stormvall
Informatör, Oss
Tel 0739-161016
oss@avfallskedjan.se